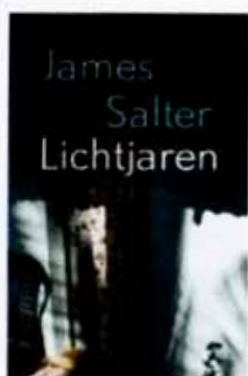

RECENSIES **Vertaald**

Een boek als de Bijbel

Lichtjaren (397 p.)

James Salter
De Bezige Bij,
€19,90,
e-book €14,99

Nico Groen

Alles wat is, James Salters comeback na 34 jaar, was vorig jaar een succes. Zou dat de aanleiding zijn geweest om *Light Years* uit 1975 in een nieuwe Nederlandse vertaling uit te brengen? Het is een gouden greep. Want deze Salter is schitterend, en datzelfde geldt voor de Nederlandse vertaling van Peter Verstegen.

Lichtjaren gaat over de geleidelijke onttakeling van het huwelijk tussen Nedra en Viri. Wanneer je in het begin leest hoe volmaakt dat huwelijk is, dan weet je al dat het gedoemd is te mislukken.

Voor Viri blijft de breuk onverteerbaar, maar Nedra gaat haar eigen weg, weet met weinig alles uit het leven te halen. Zoals huisvriend Peter tegen haar zegt:

‘Welke mensen dan ook die uit elkaar gaan, het is of je een houtblok splijt. De twee stukken zijn ongelijk. Een ervan bevat de kern.’

Wie *Alles wat is* en *Lichtjaren* kort na elkaar leest, zou de indruk kunnen krijgen dat er in bijna veertig jaar niets is veranderd. Het laat zien hoe consistent Salter als romancier is. Ook in *Lichtjaren* rijgen de gebeurtenissen zich achteloos aan een en bevat elke pagina wel een zin die flonkert als een juweel. (‘Hij had de mislukking niet losgelaten; die vormde zijn adres, zijn straat, zijn enige troost.’) Opnieuw zijn enkele woorden genoeg om iemand te typeren.

Aan het einde van *Lichtjaren* leest dochter Franca Nedra een biografie over Tolstoj voor: ‘... een boek als de Bijbel, zo rijk aan gebeurtenissen, aan verdriet, aan afscheid, zo vol strijd dat er kracht opwelde uit elke pagina. De hoofdstukken werden je vlees, je eigen wezen; de beproevingen reinigden je.’ Zou Salter aan *Lichtjaren* gedacht hebben toen hij dat schreef?

Fastfood én foie gras

Geachte heer M.

(432 p.)

Herman Koch

Anthos, €22,95/€19,95,

e-book €14,99

Op ongeveer een kwart van de nieuwe roman van Herman Koch, *Geachte heer M.*, neemt een andere verteller het over van degene die later hoofdpersoon Herman zal blijken te zijn. Op dat punt aanbeland heeft Herman (zowel het personage als de schrijver) de ingrediënten voor de intrige klaargezet. Koch stuurt zijn personage met vaardige hand. Hij houdt het (up) tempo en de spanning erin, je móét gewoon weten hoe het verder gaat.

Toch is het een opluchting dat het verhaal die nieuwe wending neemt. Het voelt een beetje benauwd, bijna claustrofobisch, daar in het hoofd van Herman, een soort stalker die iets kwaads met M. in de zin lijkt te hebben. M. is zijn bovenbuurman en een gearriveerde schrijver, die van Koch trekjes van Harry Mulisch heeft meegekregen (denk *Cuba*, *forever young* en de oorlog als hoofdthema). Herman is dreigend, cynisch en kil. Hij heeft duidelijk weinig op met M.'s schrijverschap.

M. heeft veertig jaar eerder een bestseller geschreven, *Afrekening*, over een waargebeurde zaak, Twee middelbare scholieren, (dezelfde) Herman en Laura, worden ervan verdacht dat ze hun leraar Jan Landzaat hebben vermoord, maar ze worden wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken. Als M. bij toeval boven Herman komt te wonen, zoekt Herman toenadering om 'nieuw materiaal' over de zaak te onthullen. M. heeft op zijn beurt nieuws voor Herman, maar overlijdt voor die het horen kan. De lezer weet uiteindelijk hoe de vork in de steel zit, Herman niet. Waarom heeft Herman niet al eerder contact met M. gezocht als hij zo nodig nieuwe feiten wil aandragen? Waarom is hij zo vijandig en cynisch hoewel hij toenadering zoekt? Is hij uit op wraak of heeft M. hem in *Afrekening* geen recht gedaan? *Geachte heer M.* blijft het antwoord op deze en andere vragen schuldig.

Sommige lezers zullen daarom misschien vinden dat Koch tekortschiet in plaats van dat hij een literair spel speelt. Wat telt is of het werkt, of het overtuigt. Het gaat erom wat een boek doet, zoals Herman ergens opmerkt: 'Een lezer leest een

boek. Als het boek goed is vergeet hij zichzelf. Dat is het enige wat een boek moet doen.'

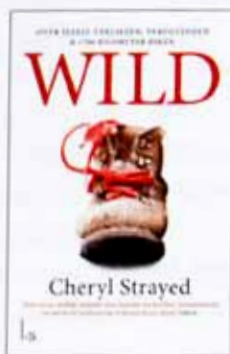
Koch maakt zich niet druk om een dode mus die betekenisloos van het dak valt. Het zit zijn roman niet in de weg, het doet niets af aan de geïmpresario en het mysterie, het draagt er juist aan bij. Koch schrijft boeken met een plot. Alsof hij zich vanuit een soort Calimero-complex voor lichte literatuur lijkt te willen verontschuldigen schrijft hij in *Geachte heer M.*: 'Het ging erom dat je niet altijd verfijnde hapjes in je mond wilde steken, dat je niet elke dag een minuscule stukje ganzenlever van een verder zo goed als leeg bord aan je vork wilde prikken. Soms had je gewoon meer trek in een hamburger met bacon en gesmolten kaas, een zacht, soppend broodje, het vet dat langs je kin omlaag druïpt.' Plot en literaire diepgang sluiten elkaar niet uit.

Zoals het hamburgercitaat al laat zien is *Geachte heer M.* ook een roman over literatuur, zij het geen navelstaarderige, literatuureluiderige roman (thema: schrijver tobt met *writer's block*), maar meer op z'n Kochs pesterig en hilarisch. De boekenwereld wordt flink op de hak genomen. Koch schrijft over uitgeverij auteurs van concurrenten wegkapen, over jaloerse schrijvers, over buitenlandse boekenbeurzen. De decors zijn navenant: een bibliotheek (voor een voorlees- en interviewavond), een boekhandel (een signeersessie) en 'voorjaars-, zomer- en najaarsborrels' in dure grachtenpanden met een 'Franse kamer'. En niet te vergeten het Boekenbal, waar Ana, M.'s vrouw, als een berg tegen opziet: 'De laatste twee jaar kreeg ze het al een week van tevoren benauwd. Als bij een afspraak met de gynaecoloog.' Natuurlijk mondt een auteursonderonsje op het bal bij Koch uit in een vechtpartij.

Koch beheerst alle trucs. Hij is een meester in variëren, in doseren en in subtiele cliffhangers. Naarmate de ontknoping vordert, voegt hij met Laura, Landzaat en Ana meer stemmen aan *Geachte heer M.* toe. Het wordt een meerstemmig koor, een vliegwiél dat nog meer vaart krijgt. Tegen het einde toe ben je alles om je heen allang vergeten. *Plot driven* is een understatement: Koch ranselt je met een zweep naar het einde toe. Het maakt *Geachte heer M.* meer dan onderhoudend, het doet wat een boek moet doen. Het is fastfood én foie gras, het is ideale gespreksstof voor leesclubs en zo spannend dat ik voorspel dat de filmrechten binnen een halfjaar worden verkocht.

Nico Groen

Voettochtmagie

Wild (384 p.)
Cheryl Strayed
Luitingh-Sijthoff,
€19,95

Nico Groen

Je vader is uit je leven verdwenen, je begeleidt als enige van drie kinderen je moeder naar een voortijdige dood, je verbreekt het huwelijk dat je op je negentiende is overkomen, je doet het met allerlei mannen en raakt via een fout vriendje aan de heroïne. Oftewel: je leven is een puinhoop. En dus besluit je in een opwelling in drie maanden 1.700 kilometer van de West-Amerikaanse Pacific Crest Trail te gaan lopen.

'Ik was hier om alles wat ik had gedaan en wat me was aangedaan recht in de ogen te kijken en te overwinnen,' verklaart Cheryl Strayed (haar zelfgekozen achternaam betekent onder meer 'verdwaald zijn'). *Wild* is het doorleefde relaas van haar tocht en haar leven, dat in Amerika boven aan de bestsellerlijsten stond. Overwinnen doet ze haar verle-

den, maar het is een moeizame overwinning. Strayeds rugzak, 'Monster', is aanvankelijk veel te zwaar, haar schoenen zijn te klein en ze stuit op metersdikke sneeuw, hitte, beren en ratelslangen. Maar ook op 'voettochtmagie', zoals ontmoetingen met een vos, een hert en een bonte stoet hartverwarmende avonturiers. 'De wereld en haar bewoners ontvingen me overal met open armen.' Onderweg ruilt Strayed een boek tegen *De roman* van de Amerikaanse volksschrijver James A. Michener. Ze heeft dezelfde bedenkingen die deze lezer aanvankelijk had toen hij het ietwat goedkoop ogende *Wild* onder ogen kreeg. Maar hij zegt haar na, als ze over *De roman* schrijft: 'Ik was volledig opgegaan in het boek, en niet alleen vanwege de schrijfstijl. Het had me geraakt.'

Magie ondanks loodgieterswerk

Twee broers (432 p.)
Jhumpa Lahiri
Meulenhoff, €19,95

Al op een kwart van Jhumpa Lahiri's nieuwe roman, *Twee broers*, krijgt de lezer een schokkende gebeurtenis te verwerken die bepalend is voor de rest van het boek. Dat maakt het voor wie de roman bespreekt zo goed als onmogelijk iets over die rest te vertellen zonder minstens een deel van de intrige prijs te geven. Het is gemakzuchtig, een zwaktebod en een belediging van de lezer als een recensent de deur in diens neus dichtgooit met de mededeling dat verder lezen de plot verklapt. Deze bespreking bevat daarom geen *spoilers*, maar noodgedwongen een weergave van het verhaal die meer is dan een rompachtige impressie. De broers Subhash en Udayan Mitra worden eind jaren veertig vijftien maanden na elkaar geboren in Calcutta. Subhash, de oudste, is kalm, gedwee. Udayan, de jongste, is rebels, charismatisch en onverschrokken. Ondanks hun verschillen zijn de broers onafscheidelijk. Slim als ze zijn gaan ze naar de universiteit. Udayan is politiek geëngageerd en belandt in linkse studentenkringen. Hij raakt in de ban van de naxalieten, een beweging van maoïstische opstandelingen. Udayan probeert Subhash mee te krijgen, maar die houdt zich, zijn karakter getrouw, afzijdig. Subhash vertrekt na zijn studie naar Amerika voor een promotieonderzoek. De broers blijven elkaar schrijven. Udayan rept in zijn brieven met geen woord meer over zijn politieke activisme, maar wel over zijn huwelijk met een door hem zelf uitverkoren vrouw, Gauri, hetgeen indruist tegen de traditie van zijn familie om hun kinderen uit te huwelijken. Druk met hun eigen leven raken de broers steeds meer van elkaar vervreemd. Maar dan blijkt Udayans keuze voor zijn idealen onverwacht van beslissende invloed op het leven van Subhash, hun ouders en Gauri. Gauri, zwanger van Udayans kind, voegt zich bij Subhash en zal zich net als hij definitief in de Verenigde Staten vestigen. Vanaf dat moment verdicht de intrige zich en draait die uitsluitend nog om de drie-eenheid

Subhash, Gauri en Bela, de dochter van Gauri en Udayan, met Udayan als de spil waar alles om draait op de (verre) achtergrond. Er ontspint zich een spel van verraad, verlies, trouw en de onweerstaanbare macht van het verleden. Daarnaast gaat *Twee broers* ook over de blijvende ontworteling van de emigrant, het grote thema uit Lahiri's vorige boeken: haar debuutbundel *Een tijdelijk ongemak* (1999), haar eerste roman, *De naamgenoot* (2003), en haar tweede verhalenbundel, *Vreemd land* (2008).

Wie nog altijd nageniet van de zinderende verhalen van *Vreemd land*, die aan het beste werk van Tsjechov doen denken, wordt in de eerste helft van Lahiri's nieuweling op de proef gesteld. *Twee broers* komt traag uit de startblokken. Betoverend is de openingsscène, waarin Subhash en Udayan inbreuk maken op het verboden terrein van de koloniale Tolly Club in hun buurt. Maar daarna verliest het verhaal vaart. Ten eerste is Lahiri nogal uitleggerig. Ze heeft zich merkbaar verdiept in het naxalisme, waardoor sommige passages uit een leerboek afkomstig lijken. Daarnaast laat de ontwikkeling van het verhaal je enigszins koud. Gelukkig is er die plotwending op het kwart, waardoor je even opveert, maar afgezien daarvan grijpt het verhaal de (ze) lezer nauwelijks. De personages zijn flets, de scherpe observaties en de psychologische diepgang van *Vreemd land* ontbreken. Lahiri lijkt vooral druk bezig haar schaaakstukken zorgvuldig in stelling te brengen voor een verrassend eindspel. Dat doet af en toe krampachtig aan en maakt soms de constructie – het loodgieterswerk – achter de vertelling zichtbaar.

Totdat de tweede helft begint. Daarin gebeurt als bij toverslag van alles waardoor je als lezer op het puntje van je stoel gaat zitten. Dan betaalt Lahiri's zorgvuldig uitgedachte strategie zich uit, dan brengt ze de lezer wél in vervoering. De verdichting van de plot draagt daaraan bij, met als voordeel dat Lahiri het verhaal afwisselend vanuit haar drie hoofdpersonages vertelt, waardoor die ineens beginnen te leven. En dan is ineens de magie terug: de onderhuidse spanning, het stuwende ritme, de tragiek, de melancholie, het lotsbesef. De tweede helft redt Jhumpa Lahiri's *Twee broers*.

Nico Groen